

VLAAMSE OUDERENRAAD

**Advies 2012/3
over het voortgangsrapport 2010 - 2011
bij het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010 - 2014**

VLAAMSE OUDERENRAAD

Advies 2012/3
over het voortgangsrapport 2010 - 2011
bij het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010 - 2014

Inhoud

I. Situering	3
II. Algemene vaststellingen.....	3
III. Advies	4
1. Informatie, inspraak en participatie.....	4
2. Armoede en sociale bescherming.....	7
3. Diversiteit en discriminatie	8
4. Gezondheid, sport en welzijn	9
5. Actief en productief ouder worden	12
6. Wonen en energie	13
7. Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid	13
8. Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media	14
9. Slotbedenkingen	15

I. Situering

1. In 2010 legde de Vlaamse regering in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 273 acties vast die er tegen 2014 voor moeten zorgen dat ouderen ten volle van hun rechten kunnen genieten, actief kunnen participeren binnen de samenleving en ondersteund worden waar nodig. Met dergelijk ouderenbeleid wil de Vlaamse overheid bijdragen tot de deelname, ontplooiing en ontwikkeling van alle ouderen. Op 20 juli 2012 is een eerste voortgangsrapport (2010 - 2011) bezorgd waarin aangegeven wordt waar de realisatie van deze doelstellingen en acties eind 2011 stond. Het rapport is bedoeld om de uitvoering van het Vlaams Ouderenbeleidsplan op een efficiënte manier op te volgen.

2. De Vlaamse Ouderenraad is door coördinerend minister voor ouderenbeleid Jo Vandeurzen om advies gevraagd bij het voortgangsrapport. Het advies is, net zoals het monitoringsrapport en het Vlaams ouderenbeleidsplan, uitgewerkt rond acht thema's. Alle acties en adviespunten zijn te plaatsen onder volgende noemers: (1) Informatie, inspraak en participatie, (2) Armoede en sociale bescherming, (3) Diversiteit en discriminatie, (4) Gezondheid, sport en welzijn, (5) Actief en productief ouder worden, (6) Wonen en energie, (7) Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid en (8) Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media. Eerder dan alle 273 acties te becommentariëren, heeft de Vlaamse Ouderenraad ervoor gekozen om in voorliggend advies alleen de bijzondere aandachtspunten op te nemen. Bij de verschillende punten van advies is waar mogelijk verwezen naar het nummer van de desbetreffende actie.

3. Dit advies bouwt verder op het advies 2010/1 van de Vlaamse Ouderenraad over het ontwerp van het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010 - 2014.

II. Algemene vaststellingen

4. De Vlaamse Ouderenraad vindt een positieve beleidsevolutie terug in het voortgangsrapport en in de verscheidende acties die ondernomen worden. Elk beleidsdomein wordt door het rapport gevat, waardoor dat sterker transversaal is dan ooit voorheen. Onder meer de insteek vanuit het beleidsdomein Wonen om het Woonzorgdecreet mee te realiseren, vormt hiervan een duidelijke illustratie.

In de toekomst zal coördinatie en samenwerking echter nog sterker tot uiting moeten komen. Een inclusief Ouderenbeleidsplan dat regelmatig opgevolgd wordt in samenspraak met de Vlaamse Ouderenraad en de ouderenorganisaties, helpt dit te garanderen.

5. De Vlaamse Ouderenraad verwelkomt de inspanning die geleverd werd om een tussentijds voortgangsrapport op te maken en voor te leggen voor advies. Tegelijk stelt de Vlaamse Ouderenraad vast dat de verschillende acties en doelstellingen meestal niet in meetbare indicatoren zijn omgezet en dat tevens de jaarlijkse rapportering uitgebleven is, zoals nochtans werd aangegeven in het Vlaams Ouderenbeleidsplan.

6. Bij het opstellen van het voortgangsrapport werden de gegevens omtrent de uitvoering binnen de verschillende beleidsdomeinen niet op eenzelfde moment in 2011 ingezameld. Daardoor is het vaak niet duidelijk of rekening werd gehouden/kon worden gehouden met

de meest recente gegevens. In een aantal gevallen is de aangegeven uitvoeringsfase zonder meer voorbijgestreefd.

7. Door het ontbreken van directe verwijzingen naar de gegevensbronnen kunnen de aangegeven realisaties moeilijk gecontroleerd en beoordeeld worden op vlak van inhoudelijke klemtonen en visie. De betrokkenheid van de Vlaamse Ouderenraad is bij vele actiepunten nihil, waardoor de Vlaamse Ouderenraad niet op de hoogte is van de betreffende inhoud en uitwerking. Dit geeft weinig aanknopingspunten voor suggesties op vlak van bijsturing.

8. Aangezien in het Vlaams Ouderenbeleidsplan de timing voor de uitvoering van een groot aantal acties zeer vaag omschreven is en geen tussentijdse streefdoelen of deelresultaten opgenomen zijn (in veel gevallen wordt enkel de einddatum van 2014 voorzien), is het bijzonder moeilijk om voor 'acties op schema' de haalbaarheid in te schatten, laat staan na te gaan of een bijsturing wenselijk zou zijn.

9. Hoewel de Vlaamse Ouderenraad begrip heeft voor de electorale meerwaarde van deadlines in verkiezingsjaar 2014, zijn een aantal acties dermate belangrijk voor de bestaanszekerheid van ouderen dat eerdere deadlines wenselijk zijn.

10. De uitvoering van meerdere acties die slaan op het betrekken van ouderen en promoten van instrumenten voor ouderen, beperken zich in de praktijk tot een eenmalige handeling (zoals een brief of brainstormdag), eerder dan uitgewerkt te worden tot een continu proces. Daarenboven wordt over de effectieve impact van deze eenmalige acties voor de ouderen niets gerapporteerd.

11. De Vlaamse Ouderenraad mist een budgettaire raming van de vergrijzing in Vlaanderen. Op federaal niveau kent men dit wel, met name via het jaarlijks rapport van de Studiecommissie voor de Vergrijzing. Hierbij wordt telkens rekening gehouden met de meest recente bevolkingsevoluties en met de nieuwe beleidsmaatregelen die genomen werden. Het volgen van deze werkwijze en het opnemen van budgettaire indicaties zou een duidelijke meerwaarde zijn voor het voortgangsrapport.

III. Advies

Op basis van een grondige bespreking van het voortgangsrapport 2010 - 2011 en rekening houdend met de hiervoor beschreven vaststellingen formuleert de Vlaamse Ouderenraad volgend advies:

1. Informatie, inspraak en participatie

12. In het monitoringsrapport wordt aangegeven dat een ophijsting gebeurd is van de rechten die in aanmerking komen voor automatische toekenning, maar de Vlaamse Ouderenraad heeft geen zicht op deze inventaris en evenmin op de evolutie van de drie projecten die proefdraaien. Er wordt een verduidelijking omtrent de visie, inhoud en concrete intenties van deze ophijsting en proefprojecten gevraagd (met bijzondere aandacht voor de MOBIB-kaart van De Lijn). (*actienummer 3*)

13. Het is aangewezen om de implementatie van de automatische rechtentoekenning een hogere prioriteit toe te kennen, gezien het belang ervan voor ouderen in kwetsbare posities. (*actienummer 4*)

14. De Vlaamse Ouderenraad hecht veel belang aan een betere bekendmaking van het OMNIO-statuut en van de afgeleide rechten. We zijn dan ook verheugd dat inventarissen werden gemaakt en dat gesprekken met de federale overheid opgestart zijn. Er wordt echter op aangedrongen deze inspanningen snel om te zetten in concrete acties. De realisatie van de koppeling van sociale rechten aan het OMNIO-statuut dient daarbij als prioritair gezien te worden. (*actienummer 5 - 6*)

15. De Vlaamse overheid stelt het actualiseren en promoten van de rechtenverkenner als een noodzakelijke permanente bekommernis te behandelen, maar beperkt zich daarbij tot de eenmalige brief van juli 2011 naar de lokale besturen. De Vlaamse Ouderenraad is er geenszins van overtuigd dat daarmee het vereiste resultaat behaald wordt. Verdere opvolging is essentieel, zeker gezien het actualiseren in de praktijk zeer stroef verloopt (vnl. op het niveau van de lokale besturen). (*actienummer 7*)

16. Bij de verdere uitbouw van de elektronische rechtenverkenner moeten aansluitend ook de toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid voor de ouderen zeer strikt bewaakt en indien nodig verbeterd worden. Bovendien moet informatie over de verschillende sociale beschermingsmaatregelen ook via de traditionele kanalen beschikbaar zijn. Alle ouderen moeten zich autonoom, eenvoudig en correct kunnen informeren.

17. Wat betreft het actieplan rond Universal Design betreurt de Vlaamse Ouderenraad zowel de vertraging die is opgelopen bij het uitwerken van het actieplan, als de gebrekkige communicatie rond dit initiatief. Niet alleen worden in dit dossier ouderen niet betrokken bij de inhoudelijke besluitvorming, ook verstrekt de Vlaamse overheid onvoldoende duidelijkheid omtrent de huidige stand van zaken, de uitwerking van het actieplan en de visie op de implementatie ervan. In het voortgangsrapport worden deze actie en de uitvoering ervan onvoldoende gekaderd. (*actienummer 12*)

18. Bij de ontwikkeling en verspreiding van informatie ten aanzien van ouderen kunnen ouderen en ouderenorganisaties direct of indirect ook een bijzondere bijdrage leveren. De Vlaamse Ouderenraad is hiertoe een geschikt kanaal en levert op eigen initiatief al veel inspanningen op dit vlak, onder meer via de website, het informatieblad *Actueel* en in zijn contacten met de lidorganisaties. Bijkomende coördinatie met betrekking tot communicatie naar ouderen zou bijgevolg op zijn plaats zijn.

19. In het Vlaams Ouderenbeleidsplan werd tot doel gesteld de kansen tot inspraak en participatie van ouderen op het Europees niveau te vergroten. In het voortgangsrapport is dit vertaald naar betrokkenheid van de Vlaamse Ouderenraad bij de inschakeling van de Vlaamse overheid in het Europees Jaar. Deze samenwerking was echter zeer beperkt. Naar de toekomst toe dient deze doelstelling breder en ambitieuzer ingevuld te worden. De hedendaagse Europese en internationale ontwikkelingen zijn zo relevant voor ouderen dat ook bij de besluitvorming in concrete Europese dossiers en bij de implementatie van

Europese richtlijnen en aanbevelingen in Vlaanderen inspraak van groot belang is. *(actienummer 20 - 21)*

20. In het advies 2010/1 van de Vlaamse Ouderenraad over het Vlaams Ouderenbeleidsplan werd de nood aan het stimuleren van dialoog en uitwisseling tussen organisaties in internationaal verband reeds aangekaart. Ook hier verwijst de Vlaamse overheid in het voortgangsrapport naar het Europees Jaar. Hoewel uit dit initiatief zeker nuttige internationale contacten zijn voortgekomen, betreft de bemerking uit het eerdere advies niet zozeer een vraag naar aanmoediging, maar de nood aan effectieve ondersteuning van ouderenorganisaties in hun werking op Europees en internationaal vlak. *(actienummer 20 - 21)*

21. De Vlaamse Ouderenraad stelt vast dat de inspraak van ouderen en hun organisaties in het lokaal sociaal beleid nog steeds ondermaats is. Het is wenselijk dat de lokale besturen verplicht worden tot een systematisch betrekken van de lokale ouderenadviesraden bij het ontwikkelen van dit beleid, dat zich vanaf 2014 zal vertalen in een geïntegreerd meerjarenplan. *(actienummer 26)*

22. In het Vlaams Ouderenbeleidsplan wordt gesteld dat ouderen actief betrokken zouden worden bij de totstandkoming van de lokale cultuurbeleidsplannen, onder andere via de lokale cultuurraad en de lokale ouderenadviesraad. Hoewel het voortgangsrapport deze actie als gerealiseerd beschouwt, zijn daar vanuit de realiteit de nodige vraagtekens bij te plaatsen. Een bijkomende aanmaning vanwege de bevoegde minister wordt dan ook nuttig geacht. Tegelijk vraagt de Vlaamse Ouderenraad zich af in hoeverre er een handhavingsbeleid is voorzien voor deze doelstelling. In welke mate en op welke manier wordt het niet-betrekken van ouderen bij de totstandkoming van lokale cultuurbeleidsplannen gecontroleerd en bijgesteld? *(actienummer 27)*

23. De Vlaamse overheid geeft zichzelf de taak de gemeenten verder te stimuleren om in het lokaal woonoverleg ook de lokale ouderenadviesraden te betrekken. Omwille van de kennis van de mogelijke problematieken van ouderen moeten lokale ouderenadviesraden en/of ouderenorganisaties inderdaad betrokken worden bij het lokaal woonbeleid, bij het beleid van de verscheidene sociale huisvestingsmaatschappijen en sociale verhuurkantoren. Hoewel dit dus een zeer waardevolle actie is, is het prioritair er eerst voor te zorgen dat in elke gemeente in Vlaanderen effectief een lokaal woonoverleg ingesteld is. Het informeren en stimuleren van de gemeenten is hierbij niet voldoende. *(actienummer 30)*

24. Globaal genomen ziet de Vlaamse Ouderenraad dat het principe van inspraak van de gebruikers in de dienstverlening verworven is, althans theoretisch. Het beginsel werd op diverse manieren ingeschreven in de uitvoering van het woonzorgdecreet. Opvolging van de praktijken op het veld is evenwel vereist om de werkelijke invulling van dergelijk principe van inspraak blijvend te garanderen. *(actienummer 31)*

25. Hoewel de digitalisering en het ICT-gebruik bij de 65-plussers toeneemt, is er nood aan een verbetering van de toegang tot het internet. Initiatieven vanuit de sociaal-culturele sector – en in het bijzonder vanuit de ouderenorganisaties – inzake het overbruggen van de digitale kloof moeten door de Vlaamse overheid nog meer gestimuleerd en gefaciliteerd worden. Ter

ondersteuning van deze initiatieven zouden goede en regelmatige metingen van de evolutie op vlak van ICT-gebruik en -educatie onder de verschillende leeftijdsgroepen bij ouderen aangewezen zijn.

2. Armoede en sociale bescherming

26. De Vlaamse Ouderenraad vindt het zeer jammer dat er in het voortgangsrapport Armoedebestrijding 2011 - 2012 relatief weinig aandacht werd besteed aan de strijd tegen armoede bij ouderen. Gezien de omvang van de problematiek is het wenselijk dat er in de komende jaren in het bijzonder gefocust wordt op ouderenarmoede. Men kan hierbij denken aan het opstellen van een specifiek actieprogramma, zoals dat is gebeurd met kinderarmoede. Dit dient te vertrekken vanuit een brede benadering van de armoedeproblematiek. Punten die daarbij niet over het hoofd mogen worden gezien zijn vrijetijdsparticipatie, sociale cohesie en vereenzaming, levenslang leren en de digitale kloof. (*actienummer 33*)

27. Dat met betrekking tot het permanent armoedeoverleg enkel de brainstormingsdag van 30 maart 2012 vermeld kan worden, oogt bijzonder mager ten opzichte van de ernst van de armoedeproblematiek bij ouderen. De Vlaamse Ouderenraad benadrukt de nood aan een meer regelmatig overleg en vraagt tevens een beschrijving van de resultaten en/of acties die uit het aangehaalde overleg zijn voortgekomen. (*actienummer 34*)

28. In het Vlaams Ouderenbeleidsplan werd aangegeven dat bij armoedebestrijding het accent ook op stille armoede gelegd zou worden, maar dit komt bij de opgelijste acties onvoldoende uit de verf. Bijkomende initiatieven vanuit de Vlaamse overheid zijn noodzakelijk. (*actienummer 33 - 36*)

29. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden met de algemene aandacht die besteed wordt aan het in kaart brengen van armoede en de bestrijding van de ergste vormen ervan. Tegelijk valt het gebrek aan aandacht voor structurele factoren voor armoede en voor het proces van verarming zoals zich dat met de leeftijd kan voordoen, te betreuren. Zo wordt niet gefocust op de specifieke problematiek van de alleenwonende ouderen.

Het gamma aan preventieve acties vanwege de overheid moet uitgebreid worden. Er dient onder andere meer werk gemaakt te worden van de toegang tot betaalbare koop- en huurwoningen voor ouderen, een uitermate belangrijk instrument in de strijd tegen armoede. (*actienummer 194 - 196*)

Bovendien wordt bij heel wat beleidsmaatregelen in het kader van het huidige budgettair en economisch klimaat onvoldoende stilgestaan bij het verhoogde armoederisico die deze maatregelen veroorzaken onder oudere werkzoekenden en oudere werknemers.

30. De Vlaamse Ouderenraad wijst op de nood aan een meer proactieve werking vanuit het lokaal sociaal beleid (bv. OCMW, CAW) naar moeilijk te bereiken ouderen toe, die door hun situatie de voorziene sociale rechten onvoldoende kunnen benutten en in een toestand van onderbescherming verzeild (dreigen te) raken. (*actienummer 33 - 34*)

31. Het voorzien van een structurele financiering van kwalitatieve schuldbemiddeling is ongetwijfeld positief. Maar naast deze curatieve aanpak zijn preventieve acties nodig om het afglijden naar een schuldsituatie te voorkomen. Ouderen vormen immers een kwetsbare groep voor agressieve verkooptechnieken en andere oorzaken van schuldenopbouw. De sensibiliserende en educatieve rol die ouderenorganisaties in dit domein kunnen opnemen dient bijgevolg gestimuleerd te worden. (*actienummer 37*)

32. Om een wetenschappelijk gedragen armoedebeleid te kunnen voeren, wordt het nuttig geacht bij de analyse van armoede en de bijhorende besluitvorming gebruik te maken van de referentiebudgetten zoals uitgewerkt door het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck van de Universiteit Antwerpen.

33. De ouderen zijn teleurgesteld dat in het kader van de begrotingsbeslissingen 2013 de uitvoering van de maximumfactuur in de thuiszorg en de vernieuwingen rond de gebruikersbijdrage uitgesteld wordt. Er wordt op aangedrongen van dit uitstel geen afstel te maken maar een spoedige invoering van de systemen te realiseren. (*actienummer 43 - 47*)

3. Diversiteit en discriminatie

34. De Vlaamse Ouderenraad constateert dat in het voortgangsrapport geen specifieke aandacht wordt besteed aan leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt, noch binnen dit domein, noch binnen het thema 'actief en productief ouder worden'. Uit de Diversiteitsbarometer Werk 2012 van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding blijkt nochtans dat dit een reëel probleem is, zowel wat betreft de toegang tot werk als in concrete werksituaties.

35. Ondanks de ernst van het fenomeen, werd er nog geen aanzet gedaan om de voorgenoemde acties ter bestrijding van leeftijdsdiscriminatie effectief te realiseren. Ook de tweejaarlijkse rapportage van klachten over leeftijdsdiscriminatie blijft uit. De Vlaamse Ouderenraad dringt er op aan hier zo snel mogelijk werk van te maken. En hoewel de discriminatie binnen het arbeidsbestel daarbij een zeer belangrijk aandachtspunt vormt, mogen de acties inzake leeftijdsdiscriminatie niet beperkt worden tot de problemen op de arbeidsmarkt. (*actienummer 51 - 54*)

36. Het voortgangsrapport voorziet ouderen te informeren over de opdrachten van de Meldpunten Discriminatie, over de antidiscriminatiewetgeving in het algemeen en het discriminatieverbod op basis van leeftijd in het bijzonder. Er zijn terzake echter nog geen acties ondernomen. De informatie en sensibilisering van zowel de ouderwordende bevolking als van de publieke opinie blijft evenwel cruciaal. Voorgenoemde acties moeten dan ook gerealiseerd worden. Inclusie van de ouderwordende bevolking vergt bovendien nog veel grotere inspanningen vanuit het beleid. (*actienummer 51-52*)

37. Gezien het reële risico op materiële en financiële achterstelling voor mensen die na hun 65ste een handicap oplopen, vallen de concrete stappen die het leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid gestalte zullen geven en in de loop van 2013-2014 voorzien zijn, toe te

juichen. In tussentijd blijft de positie van vele individuele ouderen precair, zeker gezien de concrete uitwerking van dit beleid naar de volgende legislatuur werd doorgeschoven. Ouderen die beperkingen krijgen na hun 65ste wachten al lang op die noodzakelijke adequate ondersteuning. Het komt de Vlaamse overheid tevens toe om in overleg met de federale overheid een einde te maken aan de financiële discriminatie van 65-plussers met een handicap. (*actienummer 55*)

38. In het voortgangsrapport er is sprake van de gerealiseerde campagne onder de noemer 'Generatie Nu – Jong van hart'. De Vlaamse Ouderenraad adviseert duidelijkheid te verstrekken over het bereik en de effecten van deze campagne. (*actienummer 58*)

39. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden met de initiatieven rond diversiteit vanuit de thuiszorg maar wijst erop dat er nog meer acties nodig zijn vanuit de woonzorgcentra. Vanuit de commerciële sector zijn er immers 'aparte voorzieningen' voor specifieke groepen gepland. De Vlaamse Ouderenraad is voorstander van een inclusieve aanpak en pleit ervoor dat woonzorgcentra uit alle sectoren meer rekening houden met de toenemende diversiteit bij ouderen in taal, levensbeschouwingen, eetgewoontes, vrijetijdsbesteding, en dergelijke. De Vlaamse Ouderenraad stelt vast dat de huidige, eerder beperkte vraag naar begeleiding van zorgdiensten in hun diversiteitswerking nu reeds moeilijk beantwoord worden, bijvoorbeeld door de integratiesector, en pleit er bij de overheid voor om erover te waken dat er voldoende aanbod aan begeleiding wordt voorzien.

40. Aansluitend wordt geadviseerd een totaalbeeld op te stellen van de geleverde inspanningen die tegemoet komen aan de toename van gebruikers van thuiszorg en residentiële zorg met diverse etnisch-culturele achtergronden. Dit om te voorkomen dat de implementatie van de beleidsaanbevelingen en de concrete initiatieven volledig naast elkaar ontwikkeld worden. Op basis van het voortgangsrapport wordt momenteel geen duidelijk en overkoepelend beeld verkregen. (*actienummer 60 - 65*)

41. Bij de doelstellingen wordt gesteld dat de Vlaamse overheid "als voorbeeldwerkgever een open en respectvolle arbeidsorganisatiecultuur met plaats voor ouderen" stimuleert. Afspraken over het leeftijdsbewust personeelsbeleid zouden opgenomen worden in het sectoraal akkoord 2010 - 2012, maar het voortgangsrapport verwijst enkel naar een evaluatie op 7 juli 2011, zonder referentie naar het nieuw sectoraal akkoord dat dateert van 28 oktober 2011. Dit akkoord bevat trouwens geen enkele maatregel die betrekking heeft op een leeftijdsbewust personeelsbeleid bij de Vlaamse overheid. (*actienummer 66*)

4. Gezondheid, sport en welzijn

42. De zorgsector, die uiterst belangrijk is voor kwetsbare ouderen, komt in het voortgangsrapport te weinig op de voorgrond. Zo zegt het rapport erg weinig over de noodzakelijke uitbreiding van het zorgaanbod. De demografische evolutie wordt hier amper gevolgd waardoor de vraag zich opdringt hoe het beleid zal omgaan met de grote stijging van de toekomstige zorgnoden? De Vlaamse Ouderenraad benadrukt zeer sterk dat geen enkele zorgvraag onbeantwoord mag blijven, ongeacht de aard en duur van de zorg

waarnaar verzocht wordt. Zowel de thuiszorg als de residentiële zorg, en zowel kortdurende als langdurige ondersteuning vereisen uitbreiding.

43. Het woonzorgdecreet verwoordt een vernieuwende aanpak. De Vlaamse Ouderenraad waardeert dat de voorgestelde innovaties uit het decreet stelselmatig in praktijk kunnen gebracht worden, maar wijst er toch op dat hier niet alleen de noodzakelijke budgetten voor vrijgemaakt moeten worden, maar ook dat een sterke vereenvoudiging van de administratieve procedures hiertoe kan bijdragen. Hierdoor kunnen verschillende vormen van opvang en zorg ontstaan, die samen het ideaal van de naadloze zorg en van keuze tussen zorgvormen dichterbij brengen. Bovendien merkt de Vlaamse Ouderenraad op dat het volledige palet zelden wordt gerealiseerd in één woongebied. Zo constateren we onder meer dat in 2011 voor heel Vlaanderen slechts 5 diensten voor gastopvang erkend, geprogrammeerd en gesubsidieerd werden. En ook beschikt nog niet elke gemeente over (minstens) één lokaal dienstencentrum. Vanuit hun thuiszorgondersteunende functie zijn lokale dienstencentra nochtans zeer belangrijke actoren om ouderen te helpen zo lang mogelijk hun zelfstandigheid en hun integratie in de gemeenschap te behouden. *(actienummer 108 en 111)*

Er wordt derhalve aangedrongen op het realiseren van een gelijke spreiding van het hele (woon)zorgpalet over het land, inclusief in Brussel. Het ontplooiën van de naadloze zorg moet worden omgezet in resultaatindicatoren en dient te vertrekken van een cartografische stand van zaken. Dit kan helpen om een groeipad van de inplanting van de verschillende diensten uit te werken dat in de toekomst dan stelselmatig kan worden opgevuld.

44. De Vlaamse Ouderenraad vraagt met aandrang om een aanbeveling rond ondervoeding bij ouderen en specifiek ook bij de oudste ouderen te formuleren en te implementeren. Dergelijke aanbeveling moet zowel voor thuiswonende als residentieel wonende ouderen uitgewerkt worden. Ondervoeding bij ouderen blijft immers nog veel te vaak een ongekend en dus onbehandeld probleem. De gevolgen van ondervoeding voor de getroffen ouderen en voor het systeem van de gezondheidszorgen zijn echter enorm. *(actienummer 70)*

45. Ondanks de toegenomen aandacht voor het actief en gezond ouder worden, zijn de ouderen bij de realisatie van het Actieplan Voeding en beweging niet als afzonderlijke doelgroep opgenomen. Uit het voortgangsrapport blijkt dat er naar hen toe geen aparte strategie uitgewerkt is. Tot op heden wordt de doelgroep ouderen slechts bereikt via de algemene benadering van de volwassen doelgroep en worden ze mee opgenomen onder de algemene strategie naar de lokale gemeenschap. Het is evenwel nodig te investeren in specifieke acties die bijdragen aan het behalen van de gezondheidsdoelstellingen door ouderen. *(actienummer 70 - 74)*

46. Er wordt in het monitoringsrapport melding gemaakt van de campagne '10 000 stappen Vlaanderen'. Er bestaan daarnaast nog andere laagdrempelige en evidence based acties, bijvoorbeeld 'Stap je sterk' van S-Sport en 'Elke Stap Telt' van OKRA-Sport. De Vlaamse Ouderenraad wenst ook deze campagnes duidelijk vermeld te zien in het rapport. *(actienummer 78)*

47. Het actiepunt betreffende de campagne 'Sportelen, beweeg zoals je bent' roept verschillende bedenkingen op. Ten eerste worden in het voortgangsrapport geen exacte deelnamecijfers weergegeven. De vraag wordt gesteld hoeveel deelnemers aan de verschillende Sportelactiviteiten uiteindelijk bereikt werden met 45 000 flyers? Ten tweede wordt duidelijk gesteld dat de Senior Games en de provinciale seniorenspordagen reeds voor de campagne bestonden en dus geen rechtstreeks resultaat zijn van de Sportelactie. Deelnamecijfers mogen niet samengeteld worden. Vervolgens wordt opgemerkt dat het Sportelteam slechts aanwezig was op 34 gemeentelijke sporteldagen, wat een zeer beperkt resultaat is gezien er 308 gemeenten in het Vlaams Gewest zijn. De Vlaamse Ouderenraad concludeert dat de ouderen niet goed bereikt worden met deze media- en sensibiliseringscampagne en adviseert rekening te houden met voorgaande opmerkingen door de Sportelcampagne bij te sturen. Bovendien is het daarbij nodig ouderen als evenwaardige sporters te beschouwen, waarvoor dan ook geen speciale term nodig is. *(actienummer 85)*

48. In het kader van het prioriteitenbeleid seniorenspport worden sportfederaties gestimuleerd projecten in te dienen ter bevordering van de sportparticipatie van 55-plussers. De Vlaamse Ouderenraad constateert dat 4 022 personen in 2010 aan deze projecten deelnamen. Dit kan echter niet afgetoetst worden aan vooropgestelde doelen. De Vlaamse Ouderenraad stelt dan ook voor hier alsnog een instrument ter evaluatie met concrete, meetbare indicatoren voor op te stellen. Bovendien is het in de rapportering niet duidelijk in hoeverre het om 4 022 verschillende 55-plussers gaat, dan wel of dit louter de som is van het aantal deelnemers per project. *(actienummer 87)*

49. Om de kennis van sportaanbieders en begeleiders van seniorenspport te verhogen, wordt verwezen naar het waardevolle aanbod van de Vlaamse Trainersschool. De instapdrempel tot het volgen van deze sportspecifieke opleidingen wordt door de vijftigplussers echter als hoog ervaren. De toegankelijkheid van de cursussen bij de Vlaamse Trainersschool is niet aangepast aan de doelgroep. De Vlaamse Ouderenraad pleit daarom voor een dringende verlaging van de instapdrempels. Dit zou het aantal oudere cursisten sterk kunnen vergroten alsook de professionalisering bevorderen. *(actienummer 91)*

50. Enkel in het Vlaams actieplan suïcidepreventie worden ouderen expliciet als doelgroep genoemd. Zonder het belang van deze actie te ontkennen, wordt ervoor geijverd om ouderen eveneens in het totaalplaatje van de hervorming van de geestelijke gezondheidszorg als afzonderlijke en prioritaire doelgroep op te nemen. Het erkennen en opnemen van psychische problemen bij ouderen vraagt in de verdere looptijd van het Vlaams Ouderenbeleidsplan meer aandacht. *(actienummer 119)*

51. Het werken naar een intersectoraal antwoord op de noden van ouder wordende personen met een handicap of personen die na hun 65ste een handicap verwerven, wordt zeer sterk gesteund. Samenwerking, bijvoorbeeld op instrumenteel vlak, kan onder meer zorgen voor een betere spreiding van de specifieke zorg en draagt bij tot de zorggarantie voor de ouderen. De beleidsvoornemens moeten prioritair in concrete acties omgezet worden. *(actienummer 124 - 128)*

52. De Vlaamse Ouderenraad waardeert ten zeerste de vele inspanningen die worden geleverd rond de problematiek van dementie. Onder meer het Dementieplan 2010 - 2014, de langetermijncampagne 'Vergeet dementie, onthou mens' en de uitrol van het concept 'dementievriendelijke gemeenten' dragen ertoe bij dat het begrip voor en de destigmatisering van personen met dementie nu kan doordringen tot de bredere bevolking. Diezelfde waardering geldt voor het werk met betrekking tot palliatieve zorgen. Er wordt ook naar de toekomst toe geadviseerd om de verdere acties rond dementie en palliatieve zorgen tijdig en volledig uit te werken. (*actienummer 129 - 143 en 144 - 151*)

5. Actief en productief ouder worden

53. We stellen met tevredenheid vast dat voor het thema 'Actief en productief ouder worden' de uitvoering van de diverse acties - met hun tussenstappen - globaal genomen overzichtelijk en controleerbaar is weergegeven. Inhoudelijk blijkt dat de uitvoering correct aansluit bij de initieel vooropgestelde doelstellingen.

De Vlaamse Ouderenraad heeft echter geen zicht op de minimale jaarlijkse realisatie van de 100 diversiteitsplannen Leeftijd en Werk. De Vlaamse Ouderenraad vraagt dan ook een beschrijving van de inhoudelijke klemtonen in deze diversiteitsplannen. Hoe wil men oudere werknemers binnen hun huidige job aan het werk houden of ouderen opnieuw aan werk helpen? Hoe wil men discriminatie op basis van leeftijd inzake opleiding op het werk tegengaan? (*actienummer 166*)

54. In het voortgangsrapport wordt niet duidelijk gemaakt in hoeverre inspanningen geleverd worden om oudere werknemers nog meer vertrouwd te maken met recente ICT-ontwikkelingen. Deze betekenen nochtans een belangrijke troef bij behoud of wijziging van hun job, maar kunnen evenzeer cruciaal zijn voor een succesvolle herintrede in de arbeidsmarkt.

55. De Vlaamse Ouderenraad vraagt een grotere nadruk op het belang van het doorgeven van opgebouwde expertise en *knowhow* door oudere werknemers en gepensioneerden aan jongere werknemers. Het stimuleren van coaching- en peterschapprojecten leidt tot een win-win-winsituatie voor de jongeren, de oudere en de onderneming.

56. De inspanningen die in Vlaanderen zijn geleverd in het kader van het Europees Jaar van het Vrijwilligerswerk werden positief ervaren en hebben ertoe geleid dat in het middenveld verschillende organisaties, waaronder de Vlaamse Ouderenraad en de ouderenverenigingen, sterker betrokken zijn geraakt bij dit domein. Het strekt tot aanbeveling deze inspanningen in de toekomst verder te zetten. Anderzijds is het onduidelijk welke doelstellingen binnen het ouderenbeleid de Vlaamse overheid zelf heeft kunnen realiseren naar aanleiding van het Europees Jaar 2011. Bij gebrek aan duiding zijn eveneens de vermelde subsidies moeilijk inhoudelijk te beoordelen. (*actienummer 176*)

57. Wanneer in het monitoringsrapport verwezen wordt naar uitgevoerde studies, gerealiseerde rapporten en uitgeschreven nota's blijken deze vaak onbekend te zijn voor de Vlaamse Ouderenraad. Onder meer de nota over het ondersteuningsaanbod voor het

vrijwilligerswerk is niet bekend. Er wordt bijgevolg gepleit voor een vlottere informatie-doorstroming, zowel naar de Vlaamse Ouderenraad als naar de oudere burgers toe. De principes van de openbaarheid van bestuur moeten waargemaakt worden. (*actienummer 177*)

58. Inzake de combinatie van werk en zorg voor kleinkinderen schuift het Vlaams Ouderenbeleidplan het stimuleren van gezinsvriendelijke maatregelen naar voor, met bijzondere voorwaarden voor oudere werknemers. Gezien in het kader van langer werken het streven naar een balans tussen tewerkstelling en het opnemen van zorgtaken een belangrijke uitdaging wordt, onderstreept de Vlaamse Ouderenraad de meerwaarde van deze ondersteunende maatregelen en dringt aan op een tijdige uitvoering van de actie. (*actienummer 180*)

6. Wonen en energie

59. De doelstelling om de publieke ruimten integraal toegankelijker te maken, verdient voor de Vlaamse Ouderenraad een sterkere prioriteit. De inrichting van deze openbare ruimte moet immers goed doordacht zijn om de toegankelijkheid van diensten en voorzieningen voor ouderen te bevorderen. Het geeft hen meer kansen om zelfstandig te kunnen blijven deelnemen aan het maatschappelijk leven. Deze actie kadert bovendien in het concept van de 'ouderenvriendelijke gemeenten'.

60. Door het Woonzorgdecreet werd de rol van de regionale dienstencentra verruimd op vlak van advies en begeleiding inzake woonaanpassingen die het thuis wonen van zorgbehoevende ouderen ondersteunen, stimuleren en beter coördineren. De Vlaamse Ouderenraad betreurt evenwel dat de verdere monitoring van deze actie zich beperkt tot de commentaar van 'doorlopende opdracht', en spoort aan alsnog de gepaste registratie- en evaluatiemechanismen bij deze actie te voorzien. (*actienummer 187*)

61. Daar sociale huisvesting voor inkomenszwakke ouderen een goede garantie op een betaalbare en kwalitatieve woning biedt, wordt geijverd voor blijvende investeringen in de sociale woningbouw. De Vlaamse Ouderenraad betreurt sterk dat de acties in het voortgangsrapport dit niet voorzien. Wachtlijsten alsook administratieve moeilijkheden en uitsluitingsmechanismen bij de (her)inschrijving moeten nu weggewerkt worden.

7. Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid

62. De Vlaamse overheid stelt zichzelf tot doel de toegankelijkheid van de haltes en de voertuigen van De Lijn te verhogen voor personen die minder goed te been zijn. De Vlaamse Ouderenraad benadrukt echter dat het openbaar vervoer vlot toegankelijk moet zijn voor alle ouderen, voor iedereen. Onder meer het toegankelijker en veiliger maken van de halteplaatsen en van de bussen van De Lijn voor ouderen met een visuele beperking moet daarom expliciet als actie uitgewerkt worden. (*actienummer 220 - 222*)

63. In het voortgangsrapport wordt terecht verwezen naar de goede toegankelijkheidsdoelstellingen die de Lijn heeft uitgewerkt voor de op- en afstaphalten. De openbare vervoersmaatschappij is voor de realisatie van deze doelstellingen afhankelijk van de wegbeheerders: het Vlaams Gewest en de gemeenten. De Vlaamse Ouderenraad stelt niettemin vast dat overleg met deze bestuursniveaus niet als (geplande) actie opgenomen is. Dit is noodzakelijk om samen de toegankelijkheid van de halten en het comfort voor alle reizigers te verbeteren. (*actienummer 221*)

8. Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media

64. Hoewel in het Vlaams Ouderenbeleidsplan de doelstelling werd vooropgesteld om de drempels voor deelname aan het cultureel leven zo veel mogelijk weg te werken, blijkt dat onder de georganiseerde participatieprojecten vooralsnog weinig aandacht wordt geschonken aan ouderen. Gezien het belang van sociale inclusie en maatschappelijke participatie is het onaanvaardbaar dat kanszwakke ouderen inzake cultuurparticipatie niet de steun krijgen die daarvoor nodig is. (*actienummer 232*)

65. In functie van het activiteiten aanbod voor ouderen binnen de cultuursector is er in het ouderenbeleidsplan voornamelijk sprake van 'monitoring'. Er vonden vanuit de Vlaamse overheid eenmalige peilingen plaats die het huidige aanbod in kaart brachten en de betreffende rapporten hierover zijn beschikbaar. Dit kan evenwel niet meer dan de eerste stap zijn. Een effectieve monitoring vereist dat de vinger bestendig aan de pols wordt gehouden. De Vlaamse Ouderenraad verwacht dat hiertoe nog tijdens deze legislatuur de nodige stappen worden gezet. Daarbij moet voor ogen gehouden worden dat cultuurparticipatie een breder gamma aan activiteiten en organisatoren bestrijkt dan enkel de cultuurcentra en openbare bibliotheken die geanalyseerd werden in de vermelde peilingen. Voor de gemeenschapscentra gebeurde alleen een manuele screening van de dossiers 2010 en 2011. (*actienummer 233 - 238*)

66. In de peilingen uitgevoerd bij cultuurcentra en openbare bibliotheken zijn drie aandachtspunten uit het ouderenbeleidsplan behandeld: de participatie van ouderen, intergenerationele initiatieven en activiteiten op het terrein van informatiegeletterdheid. De peiling geeft een goed inzicht in de stand van zaken en kan als onderbouwing dienen voor het verder te ontwikkelen beleid, al acht de Vlaamse Ouderenraad meer diepgravende evaluaties wenselijk. (*actienummer 241, 242 en 247*)

67. Wat cultuureducatie betreft zijn er geen bijzondere acties voorzien ten behoeve van ouderen. Toch bestaat er nog geen volledig beeld met accurate gegevens wat betreft de participatie van ouderen aan amateurkunsten. Er wordt daarom aangedrongen op het verzamelen van deze gegevens en op basis daarvan de beslissing om ouderen in het kader van cultuureducatie niet als structurele doelgroep te behandelen te herevalueren. (*actienummer 251*)

68. Om het aanbod aan volwassenenonderwijs beter bekend te maken, ook bij ouderen, wordt gekeken naar de oprichting van Centra voor Leerloopbaanbegeleiding (CLBB). Hier moet duidelijk nog heel wat werk voor geleverd worden, net zoals voor het in kaart brengen

van de opleidingsbehoeften. Tegelijk is het van belang dat de Vlaamse overheid voor ogen houdt dat de relevantie van onderwijs voor ouderen verder strekt dan louter beroepsgerichte opleidingen. (*actienummer 254 - 255*)

69. In het Vlaams Ouderenbeleidsplan wordt de oprichting van een kenniscentrum mediawijsheid voorzien, dat onder meer aandacht zal hebben voor ouderen. De Vlaamse Ouderenraad verwacht hier actief bij betrokken te worden, zoals aangegeven in het betreffende beleidsplan. (*actienummer 270*)

9. Slotbedenkingen

70. De Vlaamse Ouderenraad drukt nogmaals sterk zijn waardering uit voor de geleverde inspanningen die vorm gekregen hebben in het voortgangsrapport 2010 - 2011. Het feit dat een monitoringsrapport opgesteld is, wordt zeer positief onthaald. Het zal de verantwoordelijken binnen de verschillende beleidsdomeinen sensibiliseren en vormt een stimulans voor een voortdurende aandacht voor ouderen. Bij het opvolgen van de voortgang van het Vlaams Ouderenbeleidsplan moet in de toekomst echter veel meer aandacht besteed worden aan de effectieve impact van de acties voor de ouderen, de omzetting van de acties in meetbare indicatoren, het gebruik van de meest recente gegevens en het werken met tussentijdse streefdoelen of deelresultaten.

71. Er wordt aangeraden om de monitoring van het Vlaams ouderenbeleid niet periodiek maar wel continu te laten lopen. De stand van zaken is dan steeds actueel en kan, indien deze semi-publiek gemaakt wordt, altijd gevolgd en beoordeeld worden door de relevante adviesraden.

72. De Vlaamse Ouderenraad maakt van deze gelegenheid gebruik om vooruit te kijken en de beleidsmakers te adviseren om van het volgende Vlaams Ouderenbeleidsplan een beknopter document te maken, met acties op maat van de ouderen, geschreven in duidelijke taal en eenvoudig omzetbaar in meetbare termen. Beslissingen over de inhoud van het beleidsplan moeten voorafgegaan worden door een ruime consultatie waarbij ouderen een actieve rol toebedeeld krijgen. De Vlaamse Ouderenraad wijst hierbij eveneens op zijn functie als volwaardige adviespartner.

Het bestaan van een inclusief, gecoördineerd en samenhangend ouderenbeleid in Vlaanderen alsook de tijdige, correcte en onverkorte uitwerking van dit beleid zijn onontbeerlijk voor de ouderen.

73. De overheveling van de federale bevoegdheden werd steeds bepleit vanuit de wens en de doelstelling om een beter beleid te kunnen voeren voor ouderen en meer specifiek voor de ouderenzorg. De overgehevelde bevoegdheden dienen dan ook naadloos geïntegreerd te worden in de actuele Vlaamse bevoegdheden (nl. Woonzorgdecreet, Zorgverzekering, Vlaamse Sociale Bescherming). De Vlaamse Ouderenraad wijst de Vlaamse overheid op het belang van integratie en visie-ontwikkeling. Hiervoor is een ontwerp van masterplan van de Vlaamse ouderenzorg dringend en noodzakelijk. Er wordt uitgekeken naar een

maatschappelijk en politiek debat hierover, waarin ook de betrokkenheid van de Vlaamse Ouderenraad en de ouderenorganisaties gegarandeerd wordt.

Goedgekeurd door de algemene vergadering op 19 december 2012.

Jul Geeroms
Voorzitter

Mie Moerenhout
Directeur